

הישיבה המאה-ושבעים-ושתיים של הכנסת השנייה

יום שלישי, ד' שבט תשי"ג (20 ינואר 1953)
ירושלים, בנין הכנסת. שעה 20.30

א. מצב התעסוקה הודעת שר-העבודה

בוריות, קשיים של העונה החקלאית (בעיקר חוסר גשמים), והסיבה העיקרית — הקשיים הכספיים בכיצוע הסעיפים השונים בתקציב הפיתוח.

במשך שלוש שנים העסקנו פועלים רבים בעבודות נחיר צות מאד למדינה, כגון תנועת בניה גדולה ועבודות ציבוריות בקנה-מידה גדול. עבודות ציבוריות געשו גם בכבישים מרכויים בארץ, כבישים שפתחו אזורים חדשים להתיישבות ולפיתוח, ובמשך הזמן הזה הצלחנו לחבר עשרות נקודות התיישבות אל דרך מרכזית. אולם, אף-על-פי שראינו את העבודות כנחוצות וחשובות לפיתוח המדינה, טבעי היה הדבר שהממשלה תיתן את דעתה, במשך כל התקופה הזאת, על הבעיה היסודית ביותר: איך להעביר כוחות אדם גדולים לעבודות ייצור; איך להעביר פועלים, בין עולים ובין ותיקים, מן המקצועות שמקומם בערים או אף במושבות, אל ההתיישבות; איך להעביר אותם מעבודות ציבוריות לעבודות חקלאיות, ליצור את הערכים היסודיים הנחוצים לנו בארץ. אין זאת אומרת, שאין עוד צורך רב גם בעבודות ציבוריות בקנה-מידה גדול; ובכל-זאת לא יהיו חילוקי-דעות בינינו אם אומר, שמן ההכרח לשים את הדגש בעבודות חקלאיות בצורות שונות — בהתיישבות, בנטיעות, ואני מדברת בעיקר על נטיעת הדרים ועצי-פרי אחרים, בהגדלת ייצור המזון בארץ ובהגדלת היצוא של התוצרת החקלאית לחוץ-לארץ.

המעבר הזה מעבודות עירוניות או מעבודות ציבוריות לעבודות חקלאיות — אך טבעי הדבר שלא יהיה זה מעבר קל. אנשים שבאו לארץ, לא באו במחשבה תחילה ללכת להתיישבות, והיה צורך בעבודת הסברה רבה ובכוח-מיסכה רב של ההתיישבות, על כל צורותיה, לגבי העולים החדשים, כדי לשכנע אותם שיש ללכת בדרך זו. כל מי שרואה גם את הדברים הבלתי-צעקניים, רואה מיום ליום עבודות שנעשו וכוחות שהושקעו, בעיקר בתרשים האחרונים, כדי להוציא אנשים ממעברות ומערים, לקחת אותם לסוירים, להראות להם מה פירוש ההתיישבות בארץ.

הדבר המשמח הוא, שלא רק אנשי מעברות התחילו לחשוב ברצינות על התיישבות, ושקיימת תנועה — אמנם לא בממדים שהיינו רוצים לראותה ולא במידה ההכרחית לארץ — של עולים המתארגנים בגרעינים לצורות התיישבות שונות, מוכנים ללכת והולכים, אלא יש גם תנועה שהיא כבר בת אלפי משפחות מן הערים, כלומר לא רק מבין העולים אלא גם מבין הפועלים שכבר נמצאים בארץ כמה שנים, לפעמים אפילו הרבה שנים, משפחות שכבר הלכו להתיישבות או שהתארגנו והן מוכנות ללכת.

נסינו בחדשים האחרונים, במידה שהדאגה לתעסוקה היתה מוטלת על הממשלה, שצריכה להפעיל עבודות על חשבונה, כלומר מתקציבה, או להיות הגורם המממן עבודות, — נסינו להשקיע כספים אלו עד כמה שאפשר בעבודות חקלאיות, בעבודות פיתוח ובסיתוח מקורות המים. העבודות שנעשו

היור"ב. מינץ:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה המאה-ושבעים-ושתיים של הכנסת השנייה. נזון עכשיו בסעיף ז' של סדר-היום — הודעת שר-העבודה. רשות-הדיבור לשרת-העבודה.

שר-העבודה ג. מאירסון:

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה, ביקשתי מן הכנסת לפני שבועיים וחצי או שלושה שבועות לאפשר לי למסור הודעה על מצב התעסוקה בארץ ועל תכנית העבודה לתקופה הקרובה. אין חילוקי-דעות בינינו שמצב העבודה בארץ קשה הוא, ובששת החדשים האחרונים היתה האבטלה בקו של עליה. במשך שנים אחדות, כשהיתה לנו תעסוקה כמעט מלאה, גם בזמנים שהיה מורגש במקומות שונים בארץ ובמקצועות שונים מחסור בידים עובדות, רשומים היו כמחוסרי-עבודה בלשכות העבודה בארץ 4,000 — 5,000 איש, והיו חדשים כשמספרם היה גדול עוד יותר. גם במשך כל התקופה הזאת הנחנו שב-לשכות-העבודה רשומים אלפים אחדים. קשה היה לקבוע את מספרם המדויק של האנשים שאינם יכולים להחשב כמחוסרי-עבודה, אלא צריכים להיכנס לסוג של אנשים שאינם מסוגלים לעבוד, וכמעט כל אחד מהם מהווה בעיה מיוחדת ביחס לסי-דורו בעבודה, ולעתים קרובות יותר — ביחס לסיידורו בפרנסה כל-שהיא. יש להניח שאלפים אחדים אלו עדיין נמצאים בתוך מספר הרשומים בלשכות-העבודה.

בששת החדשים האחרונים היתה תנועה במספרם של מחוסרי-העבודה, בין 8,250 ביוני עד 10,000—11,000 בחדשי יולי, אוגוסט, ספטמבר ואוקטובר. המספר עלה בנובמבר ל-14,200 ובדצמבר ל-16,500. במספר זה כלולות כ-2,000 פועלות. ויש להוסיף עליו כ-1,500 מחוסרי-עבודה בין הנוער העובד, וכ-1,000 מחוסרי-עבודה ערבים מהלשכות הערביות שבארץ.

רצוני להזכיר שוב לחברי-הכנסת את ההבדל בין מספר דורשי העבודה ובין מספר מחוסרי העבודה. המספרים שהזכרתי הם של פועלים מחוסרי-עבודה, על-פי הרישום בלשכה. על-פי המקובל בארץ, מחוסרי-עבודה הוא אדם הרשום בלשכת-העבודה, ולא עבד לפחות 12 יום במשך החודש.

מספר דורשי העבודה בנובמבר הגיע ל-36,250. 75% מכלל הנזקקים ללשכות-העבודה הם מה שקוראים: פועלים פשוטים, או פועלים חסרי-מקצוע. מספר בעלי-המקצוע שנוקני ללשכות-העבודה בחודש נובמבר היה 9,500, לעומת 7,350 ביוני; מהם כ-4,800 בעלי-מקצוע בענף הבניין.

אזורי האבטלה הם: ירושלים והסביבה — 1,750; תל-אביב והסביבה — 2,950; השרון והשומרון (לרבות פתח-תקוה) — 4,000; מושבות הדרום ולוד — 2,500; חיפה והגליל המערבי — 3,100; הגליל והעמקים — 1,800; הנגב — 400.

הסיבות לגידול האבטלה היו: צמצומים בעבודות הבניה, פליטת פועלים מן התעשייה, היקף מוקטן של העבודות הצי-

סיקו עוד 1,000 פועלים. בניית 3,000 יחידות דיור בהתייש-
בות, שייכרת עליהן קודם-לכן, תעסיק 1,000 פועלים. עד
סוף חודש זה או התחלת פברואר ייכנסו לעבודה בשיכון
העממי לפחות עוד 1,000 פועלים. בעבודות ציבוריות בת-
חומים המוניציפאליים יעבדו עוד 2,000 פועלים. יחד — 8,500
פועלים. אלה הצלחה טובה מקומות עבודה יום-יום.

חנה למדן:
לכמה זמן ?

שר-העבודה ג. מאירסון:
אלה הן עבודות לשלושה חדשים, שישה חדשים ושמונה
חדשים.

מקומות אלה נועדו לקלוט יותר מ-8,500 פועלים יום יום.
אינני יודעת אם דבר זה יהיה אפשרי בכל העבודות, אבל אין
ספק בעיני שבחלק מן העבודות האלה נצטרך להנהיג חילופים
בעבודה, כפי שהדבר נהוג בעבודות שונות, כלומר מספר גדול
יותר של פועלים, 10—11 אלף פועלים, יהיה עסוק בעבודות
אלו.

נעשות עתה הכנות לתכניות מפורטות להפעלת סיפי
פיתוח מתקציב הפיתוח החדש. גם פה יהיו עבודות שיתפסו
מקום ראשי ועיקרי בתקציב הפיתוח: עבודות התייש-
בות ועבודות חקלאיות, עבודות פיתוח גדולות, פיתוח
בשטחים גדולים, ובראש וראשונה פיתוח אוצרות המים בארץ,
וגם עבודות פיתוח אחרות כגון מחצבים, תחבורה וסעיפים
אחרים, וכן בנייה, בעיקר בבניה נוספת, ובראש וראשונה
בהתיישבות וגם במקומות אחרים. נדמה לי שכבר נאמר מן
הבמה הזאת שכונת הממשלה היא להעביר לשיכון קבע,
תוך שתיים שלוש השנים הקרובות, את המתגוררים בכוונתם
ובמבנים שבמחנות הצבא הבריטי. עלינו רוב מדברים מעל
הבמה הזאת על דברים שלא אנשינו, וכאשר הדברים נעשו, איש
אינו מתעורר לשאול עליהם. לפני חדשים מספר היתה חרדה
מוצדקת בכנסת, מה יהיה על יושבי האהלים בחורף. הטחנה
להעביר את יושבי האהלים לבתים, בתי אבן, בתים קבועים
וצריפים. העבודה הזאת הושלמה לפני שבועות רבים, ואם
נמצאות כיום עוד מאות אחדות של משפחות באהלים, הרי
אלה משני סוגים: המתכים לבנין הבתים, שלא עברו או שלא
היה בתכניתנו להעבירם לבתי עץ, ונבנים בשבילם בתי אבן
או בתים יצוקים; ומאות אחדות של משפחות שמוכנים בשבילן
בתי-עץ והן אינן זזות מאהליהן. אלה יכולים לעבור לבית
בכל שעה ובכל עת. יש להם סיבות להישאר באהלים דווקא,
ולא נוכל לעשות דבר בענין זה. רצוננו להעביר במידת האפשר
שר במשך שתיים שלוש השנים הקרובות את יושבי הכוונתם
לבתים קבועים. תינתן עדיפות גם בזמן וגם בתנאים הכספיים
לאלה שילכו להתיישבות. ישנן רבבות משפחות הנמצאות
כיום בכוונתם או בשיכונני-ארעי אחרים סביב הערים
והמושבות. אנחנו מוכרחים לנסות להשפיע עליהן שיעברו
להתיישבות. כאשר נעמוד בפני ביצוע תכניות בנין, נגיד לא-
נשים עד גיל מסוים, הגיל המסובל ללכת להתיישבות מבחינה
פיסית, שנבנה בשבילם בתים ביתר מהירות ונאפשר להם להי-
כנס לבתים בתנאים נוחים הרבה יותר מאשר לאלה שיבחרו
לשבת בסביבות העיר או המושבה. בכל אופן, גם בעבודות
בנין תהיה עבודה ניכרת בשנה הקרובה.

אני רוצה לסיים בכך שאנני רואה את התקופה הקרובה
כתקופה קלה, ואינני יכולה שלא לומר זאת. אסיים בדבר אחד,
שר-האוצר ודאי היה אומר אותו ביתר תוקף, אבל מה שאומר
שר-האוצר יש לו השפעה ישירה על יתר המשרדים ועבודותיהם.
הם, אם לא יעשה מאמץ גדול וחשוב לגייס כספים גדולים

בששת החדשים האחרונים בעזרת תקציבים ממשלתיים או על-
ידי מימון חלקי, כללו: מפעלי מים ומפעלי פיתוח, שנתנו לנו
525 אלף ימי-עבודה, עליידי חברת "מקורות", ומפעלי מים
של רשויות מקומיות, שגם הם היו בסוף מפעלי מים ומח-
צבים; מפעלי בנין ושיכון, שנתנו 450 אלף ימי עבודה; עבד-
ות חקלאיות שונות, לרבות הכשרת קרקע — 975 אלף ימי
עבודה; עבודות ציבוריות ברשויות מקומיות, עיריות, מוע-
צות מקומיות ואזוריות ומחלקת עבודות ציבוריות — 750
אלף ימי עבודה; שונות — 54 אלף ימי עבודה, ובסך-הכל —
2,754,000 ימי-עבודה, שהועסקו בהם למעלה מ-18 אלף
פועלים.

הדבר החמור ביותר במצב התעסוקה בארץ כיום הוא,
אולי, שלצערי הרב אין אני יכולה להגיד שהמצב הנוכחי הוא
יציב. יש לעשות מאמצים רבים כדי שמספר המובטלים לא
יגדל, ומאמצים גדולים עוד יותר כדי שמספר המבטלים יפחת.

אשר למצב התעסוקה כיום, הרי מסיבות שונות, בעיקר
חוסר המריג'לם, איני יכולה לומר בבטחון, שלא תהיה פליטה
נוספת של פועלים בששת החדשים הקרובים. נעשים, כמובן,
כל המאמצים האפשריים כדי לא רק להפסיק פיטורי פועלים
מהתעשייה, אלא לאפשר לתעשייה הקיימת לחזור ולקלוט אותם
הפועלים שיצאו מבתי-החרושת, ואם אפשר — גם להגדיל
את מספר המועסקים בתעשייה.

גם המאמצים הנעשים עכשיו לקיצוצים במנגנון הממ-
שלה, — ובעקבות הממשלה ילכו בוודאי, וגם הולכים, מוס-
דות ציבוריים אחרים — אין ספק, שפירושה הוא: מספר
מסויים של אנשים — ואיש אינו יכול עדין להגיד כמה —
יפלט ממקומות העבודה, וקשה לומר עכשיו בבטחון היכן
ייקלטו ומה תהיה התקופה שתעבור עד שייקלטו בעבודה
אחרת.

בשים לב למצב זה, לא ראתה הממשלה אפשרות אחרת
מאשר להוסיף סכומים ניכרים למדי, בעיקר לתקציב הפיתוח,
לעבודות חקלאיות ולעבודות פיתוח אחרות, על-מנת לאפשר
בתקופה הקרובה מספר מסויים של ימי עבודה, באופן שאל-
פים מבין המובטלים כיום יוכלו להיכנס שוב לעבודה. העבר-
ות שהממשלה עומדת להפעיל באמצעות כספים אלה הן בעי-
קר: עבודות לקידום החקלאות, הכשרת קרקע, מפעלי מים,
נטיעות חדשות של הדרים וכדומה, הגדלת קצב הבניה בשיכון
העממי והפעלה מיידיה של בניית שלוש אלפים יחידות דיור
בהתיישבות, עבודות ציבוריות בתחומי הרשויות המקומיות,
העיריות, המועצות המקומיות והאזוריות. כמו כן ייקלט בימים
הקרובים, בחודש זה, מספר ניכר של פועלים נוספים בקטיף.
אני מוסרת כאן מספרים, שאם יש בהם אי-דיוק — הרי הוא
אי-דיוק כלפי מטה, כלומר אין בו כל הפרזה, וניסינו להגיע
למספר, שאנו בטוחים שלא נגיע למטה ממנו, וייתכן שב-
סעיפים אחרים, אם לא בכלם, יהיה מספר גדול יותר מכפי
שאנו מוסרים כאן. לעבודת הקטיף ייכנסו עוד 1,500 פועלים,
לגנייך והגדלת הייצור החקלאי — 1,000 פועלים. כן ייעשו
נטיעות חדשות של הדרים עליידי החברות "כיץ", ו"מהדרין",
ותהיה תוספת נטיעות בסקטור ההתיישבותי. בימים הראשונים
של פברואר יתחילו בנטיעה של עשרת אלפים דונאם פרדסים
חדשים לפחות, וייתכן שיתווספו עוד 3,000 דונאם; מספר
הפועלים שאני מוסרת על הסקתם בעבודה זו, הוא לפי
הבסיס של עשרת אלפים דונאם נטיעות חדשות. בנטיעות
חדשות של הדרים יעבדו 1,000 פועלים, וזאת לתקופה ארוכה,
עד חודשי נובמבר — דצמבר. עבודה זו כוללת הכשרת קר-
קעות, נטיעות, גידולי ביניים אחרי הנטיעות. יהיו עוד עבודות
חקלאיות שונות בתוך ההתיישבות הקיימת ובסביבתה, שיע-

— מצב התעסוקה (מאירסון, מינץ); חוק לתיקון פקודת מטבעות קטנות (מינץ, אשכול, לנדן, סוואיב) —

הממשלה אמצעים גדולים יותר לעבודות קיץ, ייעשה כל מאמץ ותניתן כל תשומת-הלב להקטין את הסבל הנגרם למחוסרי העבודה. אני כשלעצמי איני יודעת מצב חמור יותר וקשה יותר ממצבם של אנשים המסוגלים לעבוד, הרוצים לעבוד, המוכרחים לעבוד — ועבודה איננה בנמצא. זה רע בשבילם, וגם בשביל המדינה אין זה טוב יותר. ועל כל הכוחות היכולים להתגייס לעזרה להיסול המצב הלא-נורמאלי הזה במדינה ההולכת ונבנית, מצב שבו אין כוחות העבודה מנוצלים כראוי, לעשות כל אשר בידם כדי לעזור.

היו"ר ב. מינץ:

לדיון בהודעת שרת-העבודה הוקצבו שבע שעות. הדיון יתחיל מחר בשעה 11 וימשך גם כיום השני הבא.

ב. חוק לתיקון פקודת מטבעות קטנות, תשי"ג — 1593 *

(קריאה ראשונה)

משום שערך החומר הנמצא במטבע, עולה לפעמים על ערכו הנקוב של המטבע — במיוחד במטבעות של 10 פרוט. טות. במידה שההתייקרות הולכת וגדלה וערך המטבע יורד — גדל גם השימוש במטבעות המתכת למטרות צדדיות.

הייתי מודה מאד לשר-האוצר, אילו היה מוסר לנו — אם אפשר הדבר — מספרים ונתונים על מספר מטבעות המתכת ומטבעות הנייר הנמצאים במחזור. ברור, שלפי החוק הקיים אין הציבור מחשיב את מטבעות הנייר והוא אוגר את מטבעות המתכת, ומשתדל להשתמש במטבעות הנייר. אולי, רצוי להדפיס את הכסף הזה על נייר יותר טוב; כסף זה הודפס על נייר לא טוב ביותר ויחסו של הציבור אליו לא עמד על הגובה הדרוש.

ידוע לי, שלא קל לפתור בעיה זו, משום שההזמנה למטבעות מתכת צריכה להינתן בחוץ-לארץ והדבר עולה במטבע זר ובסכומים ניכרים. אילו אפשר היה לעשות זאת, ולהזרים את הכמות הדרושה של מטבעות מתכת, הייתה לכך השפעה פסיכולוגית טובה על הציבור. ידועים לי הקשיים, אך יחד עם זה דעתי היא, שהמצב הקיים בקשר למטבעות של 50 פרוטה ו-100 פרוטה אינו משיב רצון; ראשית משום שלא הייתה אחידות בהוצאת כסף זה — תחילה הודפסו המטבעות של 50 פרוטה על נייר כחול ואחר-כך על אדום, וגם מטבעות של 100 פרוטה הודפסו על נייר אדום. ייתכן שיהיה צורך להדפיס בצורה יותר בולטת, מכיון שהכסף הנמצא כעת במחזור, מתקלקל מהר. לא ידוע לי, מה היא השיטה שלפיה מוציאים את הכסף המקולקל מן המחזור. ודאי שכמות בלתי-מבוטלת של כסף הולכת לאיבוד בידי הציבור. ייתכן שמצד אחד זה טוב לאוצר, אך אני חוזר ומדגיש, שלאורח אין הרגשה נכונה כשהוא מחזיק בכסף קרוע שאין לו כל צורה, ולפעמים אף נורק אותו. זוהי הרגשה לא טובה ויש לדאוג לשיפור המצב.

אולי כדאי לדאוג לכך, שהכסף החדש שיודפס, יודפס על נייר משובה, ואני מתכוון בעיקר למטבעות של 50 ו-100 פרוטה, ושידאגו להוציא את הכסף המקולקל והגרוע ביותר קפדנות מהמחזור, וזאת אפשר לעשות בבנקים, כך שיהיה לזה צורה יותר נאותה. אינני יודע איזה פתרון ימצא למטבעות המתכת של 10 פרוטה, שמחזורן מורגש מאד והכמות העומדת לרשות הציבור קטנה ביותר.

יותר גם בתוכנו לעבודות בנין גדולות בארץ בתקופה הקרובה, עבודות שהארץ זקוקה להן, אין כמעט כל מफल מכך שהמצב הקשה ימשך ויתן את אותותיו גם בשטח התעסוקה.

דומני, למותר להוסיף עוד, שהממשלה תעשה כל מה שביכולתה — ולעתים קרובות מאמצים שהם כמעט למעלה מכוחותיה — ותדאג לכך שמספר המבוטלים יפחת ככל האפשר ושהתעסוקה תגדל עד כמה שאפשר. אך יהיו דברים שקשה יהיה לה לעשות, גם עם כל הרצון והמאמצים, בלי עזרת תושבי המדינה. יש סעיפים בתקציב הפיתוח, סעיפי הכנסה, התלווים אך ורק בתושבי המדינה, שעליהם להגביר אותם, ולהכניס אותם לקופת המדינה בקצב מהיר יותר.

במידה שתושבי המדינה ייענו ובמידה שיעמדו לרשות

היו"ר ב. מינץ:

אנו עוברים לסעיף ג' של סדר-היום — חוק לתיקון פקודת מטבעות קטנות, תשי"ג — 1953. רשות-הדיבור לשר-האוצר.

שר-האוצר ל. אשכול:

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבד להגיש לפניכם את הצעת החוק לתיקון פקודת מטבעות קטנות, תשי"ג — 1953, ולהקדים כמה משפטים להסברה.

פקודת המטבעות הקטנות, אשר הוצאה עליידי מועצת המדינה הזמנית בדצמבר 1948, העניקה לממשלה סמכות להרוץ ציא מומן לומן מטבעות מתכת, ומאז הוציאה הממשלה מומן לומן מטבעות מתכת, אשר החליפו את מטבעות המתכת של ממשלת המאנדאט.

בפברואר 1952 הורגש מחסור במצלצלים של מתכת....

חנה למדן:

גם במטבעות גדולות.

שר-האוצר ל. אשכול:

לא אצל הכל. וקשה היה לספק את המטבעות האלה מחמת המחסור במתכת השורר בשוק העולמי. כדי להתגבר על הקושי הוצאו מטבעות נייר שערך הנקוב הוא כערך המודפס עליהם, 50 ו-100 פרוטה.

הפקודה מעניקה סמכות להוציא מטבעות מתכת בלבד, והחוק המוצע בא איפוא לתת גושפנקה חוקית למטבעות הנייר שהוצאו.

לאחר הסברתי הקצרה — והו די בשביל מטבעות קטנות — אבקש להעביר את הצעת החוק לוועדה המתאימה, לוועדת הכספים.

היו"ר ב. מינץ:

רשות-הדיבור לחבר-הכנסת סוואיב.

זלמן סוואיב (הצינונים הכלליים):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה. שאלת מטבעות המתכת ומטבעות הנייר הפכה בזמן האחרון לשאלה קשה בממה וכמה סיבות. חוסר מטבעות המתכת בא בעקב כמה וכמה דברים, כגון אגירה ושימוש במטבעות מתכת למטרות שונות,

ישיבת קע"ב, ד' שבט תשי"ג (20 ינואר 1953)

— חוק לתיקון פקודת מטבעות קטנות (סוזאיב, הכהן, לנדאו, בריהודה, מינץ, אשכול); חוק לתיקון פקודת מס רווחי חברות (מינץ, אשכול) —

רציתי בהודעות זו להזכיר גם דבר שאיננו שייך באופן ישיר לחוק הזה. כשהוציאו את שטרי הכסף החדשים, לא הקדישו שימת-לב לכמה דברים טכניים, הגורמים כיום כמה וכמה תקלות, בייחוד כשהוציאו את שטרי הכסף של 5 ל"י הדומים מאד בצבעם ובגודלם ובדפוסם לשטרי הכסף של 5 ל"י שיצאו מהמחזור.

חיים לנדאו (תנועת החרות):

לא ראתי אף קבצן אחד שטעה בזה, אני בכל-אופן לא טעיתי אף פעם.

זלמן סוזאיב (הציונים הכלליים):

חבר-הכנסת לנדאו, אתה קצת טועה, ישנה קצת הברחה של אותם שטרי הכסף, שלא הספיקו להחליפם כשניתנה ארכה להחלפת שטרי הכסף הישנים, וישנם הרבה מאד אז רחים המקבלים שטרי כסף של בנק אנגלו-פלשתינה, ועכשיו אינם יכולים להחליף את שטרי הכסף האלה בכאנק הלאומי בשטרי-כסף חדשים, וזה גורם לנזקים ולהפסדים לאזרחים רבים; והסיבה היא, שלא שמו לב בשעת הדפסת הכסף, ששטרי-הכסף האלה לא יודפסו באותו צבע.

דוד הכהן (מפא"י):

והוא הדין ביחס לדמיון בין השטרות של 10 ל"י ובין לירה אחת.

זלמן סוזאיב (הציונים הכלליים):

אשמח מאד אם שר-האוצר יוכל בתשובתו ובהסברתו להבטיח לחבר-הכנסת, שבשטח זה של הוצאת כסף קטן ומטבעות מתכת, יראנו גם לטיב הנייר וגם ההדפסה ראויה, שלא יהא בה כדי להטעות את הציבור, ואם ימסור לנו, שהאוצר מחפש פתרונות, איך להמציא לציבור מטבעות מתכת של 10 פרוטות שמחסורן במחזור מורגש מאד.

ישראל בריהודה (מפ"ם):

ברצוני להעיר רק הערה קצרה אחת. אני חושב שבחוק על מטבעות-הנייר אי-אפשר להסתפק במה שהיה בחוק על מטבעות-מתכת בלבד, וצריך להוסיף סעיף מיוחד, שיקבע את זכותו של כל אזרח לדרוש להחליף לו את הכסף כאשר הוא מגיע למצב כזה שאין עוד אפשרות להשתמש בו. הטלנו לפני זה מילווה של 10 אחוזים, אשר הוטל בזמן הח" לפת מטבעות-הנייר של הכסף "הגדול", רק, או על-כ"ל פנים באחוז המכריע, על מעוטי-יכולת, ועד היום משוחררים עדיין כל שאר המעמדות אפילו ממילווה בשיעור של אותם עשרת האחוזים. עכשיו, בכסף "הקטן", מטילים אחרון שוב, על מעוטי-יכולת בעיקר בפרופורציה מאד מאד לא נכונה,

היו"ר ב. מינץ:

רשות-הדיבור לחבר-הכנסת חת.

חבר-הכנסת חת ויתר על רשות-הדיבור.

רשות-הדיבור לשר-האוצר.

שר-האוצר ל. אשכול:

אשתדל לספק את רצון השואלים לדעת, במידה שיש אחי החומר, כי לא יכולתי להתכונן לכל השאלות. במחזור ישנו כסף קטן במטבעות נייר בני 100 פרוטה קצת למעלה מ-400,000 ל"י, בני 50 פרוטה — 130,000 ל"י, הסכום במטבעות מתכת הגיע לפני זה ל-1,700,000 ל"י. אני נוקב כאן מספרים עגולים.

אני שמח להודיע שגם האוצר נתן דעתו על כך — עם כל הנימוקים שציינן כאן חבר-הכנסת סוזאיב מדוע לא כלי"כ נות ולא כלי"כ קל להרבות במטבעות מתכת — נתנו דעתנו על כך להרבות במטבעות מתכת במידה שהיה הכרח ויורגש הצורך במטבעות קטנות. אינני מבטיח שנתנו את דעתנו דווקא על המטבעות של 10 פרוטות, לא נתנו דעתנו דווקא על מטבע זה, אם כי חשוב לציין שבימינו אלה אף מטבע של 10 פרוטות חשובה ושמים לב לתכונה, לצורתה ולמשקלה, אלה הם סימני הבראה חשובים. אני מקבל את ההערות שכ" מידה שנוציא מטבעות נייר, נדאג לכך שצורתן וטיבן של הנייר יהיו עד כמה שאפשר טובים יותר. זוהי הערה חשובה שאני מקבל.

אם אין בחוק זה סעיף המבטיח והקובע את הדרך להחלפת המטבעות המקולקלות שביד הציבור, אתמון בזה שנוסיף סעיף אשר יסביר איך ומתי דבר זה ייעשה.

עם זאת אני חוזר על בקשתי להעביר את הצעת החוק לוועדת-הכספים.

היו"ר ב. מינץ:

אני מניח שאין התנגדות להעביר הצעת חוק זו לוועדת-הכספים, ובואת הצעת החוק לתיקון פקודת מטבעות קטנות, תשי"ג — 1953, עוברת לוועדת-הכספים.

ג. חוק לתיקון פקודת מס רווחי חברות, תשי"ג — 1953 *

(קריאה ראשונה)

שני סוגי מסים אלה כלולות בשתי פקודות נפרדות משנת 1947: האחת, — פקודת מס-הכנסה, והשניה — פקודת מס רווחי חברות.

ההבדל העיקרי בין מס-הכנסה לבין מס רווחי חברות הוא בזה, שמקבל הדיווידנדה זכאי לנכות מהמס שעליו שלם על הדיווידנדה את סכום מס-הכנסה שכבר שולם עלייני החברה, היינו — 25%; ואילו מס רווחי חברות אינו ניתן

היו"ר ב. מינץ:

אנו עוברים עכשיו לסעיף ו' של סדר-היום: חוק לתיקון פקודת מס רווחי חברות, תשי"ג — 1953.

שר-האוצר ל. אשכול:

גם כאן כמה דברי הסבר. כידוע, כל חברה משלמת על רווחיה, מס-הכנסה ומס-רווחי חברות. הוראות החוק לגבי

עד כאן ההסבר, ואני מבקש להעביר הצעת חוק זו לחדרת הכספים.

שמעון בז'רנו (הציונים הכלליים):

ארוני היושבראש, כנסת נכבדה. על-פי המצב החוקי הקיים צריכה חברה לשלם 50% מס הכנסה, או, במדויק: 25% מס הכנסה ו-25% מס רווחי חברות. אחוז זה הוא לפי דעתי גבוה מדי. כלפי חברות קטנות הוא לפעמים יותר גדול משהיה משלם בעל החברה, או בעלי החברה, לו לא היו מאורגנים בתור חברה. והמשק מעוניין לפי דעתי, ככל האפשר לעודד הקמת חברות. מכל מיני בחינות.

אחוז זה של 50% בארץ כמו ארצנו, הזקוקה כל-כך להשקעות בייצור, יש לו לפי דעתי גם אופי מפרע במידה מסוימת להתפתחות המשק. אבל אם הממשלה לא תראה כעת אפשרות לזון בהורדת האחוז הוה, הייתי מציע לפחות לבדוק את האפשרות להבדיל בין רווחים הנשארים בחברה לבין רווחים המתחלקים לבעלי המניות. הרי מטרת חוקי המסים איננה פיסקאלית בלבד. חוקי המסים צריכים להיות גם מכשיר המש' פיע על התפתחות המשק, ואינני חושב שיכולים להיות חילוקי דעות בעובדה, שהמשק שלנו — כמו כל משק — זקוק לחס' כוונת. במצב הנוכחי כמעט שאינם נעשים חסכונות. כמעט הדרך היחידה הקיימת היום במשק לחסכונות, היא הדרך של הפרשת סכומים מתוך הרווחים לקרן השמורה. אנחנו צריכים לעודד זאת, והדרך לעיודד זה היא, להקטין את המס על הרווחים המופרשים לקרן שמורה.

נקודה שניה שברצוני לנגוע בה: אני מציע לאחד בכלל את שני המסים — את מס ההכנסה ואת מס רווחי חברות, ולהטיל רק מס הכנסה על חברות.

בשנת 1947, כשהטילו את שני המסים האלה — כפי ששר האוצר הסביר זאת — חשבו ששם רווחי חברות הוא דבר זמני. היו הבדלים מהותיים בין שני המסים. היום כמעט שלא קיים הבדל וזה רק מכביד על האדמיניסטרציה שקיימים שני חוקים, שני תיקים ופעמיים טיפול בגביה והטלת המס. אינני רואה שום סיבה לכך. לכן אני מציע לאחד את שני המסים האלה לחוק אחד—חוק מס ההכנסה—ולאפשר לחברה להוריד את כל 50% מבעל המניות בשעה שמחלקים רווחים בצורה של דיבידנדה. אין כל סיבה לכך, ואין כל יסוד מוסרי להטיל פעמיים מס על אותם הרווחים עצמם — זהו המצב הקיים היום. מצב זה אין לו כל תקדים, כי מס ההכנסה נקרא פעם — מס חברות, ובפעם השניה הוא משתלם על-ידי בעל המניות, שעה שהוא מקבל את חלקו ברווחים בצורת דיבידנדה.

לכן אני מציע, לאחד את שני המסים האלה ולאפשר לחברה להעביר את כל המס ששולם על ידה — במידה שהיא מחלקת רווחים — על בעל המניות.

ומלים אחרות על אחת השאלות הקובעות היום, בעיקר במשק התעשייתי והיא — שאלת הפחתה. אי אפשר לדבר על ההכנסה בלי לנגוע במצב הנוכחי. מס ההכנסה ומס רווחי חברות מכירים פתח אחד והוא על הציוד והמכונות רק לפי ערכו ההיסטורי של הציוד, כלומר, לפי הערך ששולם בזמנו כשנרכש הציוד. בצורה זו אנו מבזבזים את רכושנו היוצר, אנו מחלקים ומקטינים את הרכוש שלנו, כי אנו מחלקים אותו בצורה של רווחים ומשאירים את המפעלים בלא הון שיאפשר את חידוש הציוד. אנו עושים בכך שגיאה פאטאלית שתחנקם בכוח הייצור שלנו. לדעתי, זהו תפקידם של שר האוצר ומשרד האוצר, לשים את כל תשומת לבם לבעיה זו ולמצוא פתרון בהקדם האפשרי, כי זוהי בעיה מאד רצינית ומאד דחופה.

לניכוי על-ידי מקבל הדיבידנדה. מס רווחי חברות הוא מס על החברה בתור שכו, כמשלם מסים נפרד מבעל המניות. כללי החישוב של רווחי החברה לצורך מס-רווחי חברות, מיוסדים על כללי החישוב של מס הכנסה; וכן גם ההוראות בדבר פרוצדורה, גביה ונוהל. פקודת מס רווחי חברות, פרט לסעיף אחד או שניים, הקובעים את העיקרון של מס-רווחי חברות, מועתקת כמעט מלה במלה מפקודת מס הכנסה.

הצעת החוק הנדונה מכניסה בפקודת מס רווחי חברות תיקונים המקבילים לאותם התיקונים שהוכנסו בפקודת מס הכנסה לפי החוק שנתקבל ככנסת באוגוסט שנה זו. ונוסף לכך, כמה תיקונים אחרים, הנוגעים למס רווחי חברות במיוחד.

על התיקונים המקבילים לגמרי לתיקונים שהוכנסו בפקודת מס הכנסה, אין צורך איפוא להרחיב את הדיבור, והביאורים הבאים מתייחסים רק לאותן ההוראות שבהצעת החוק הנדונה, שהן שונות מפקודת מס ההכנסה, ואלה הם: (א) עד כה, מס רווחי חברות היה חל על רווחיה של חברה, העולים על 250 לירות. במלים אחרות 250 הלירות הראשונות של רווחי החברה היו פטורים ממס. התיקון הנוכחי לסעיף 5 לפקודה, — תכליתו לבטל פטורים אלה ולחייב את כל רווחי החברה במס לירות. חברות. הכוונה המקורית למתן הפטורים לגבי 250 הלירות הראשונות הייתה לפטור חברות קטנות, שאין להן הכנסה העולה על 250 לירות, מחובת תשלום המס, ולהכניס מעין דירוג בשיעורי המס. בנסיבות של עכשיו, כשאין כמעט שום תברה שהכניסו פחותות מן 250 לירות, אין כל הצדקה למתן הפטור האמור.

(ב) עד לתיקון פקודת מס הכנסה באוגוסט היו רווחי הון פטורים מכל מס. עתה מוטל על רווחי הון — מנכס שנמכר לאחר שנה מיזם רכישתו — מס הכנסה; אולם בשיעור של 25% בלבד. כדי להשוות את דינה של חברה בענין זה לדינו של יחיד שיש לו רווח הון, מוכנסת עתה הוראה מפורשת בפקודת מס רווחי חברות, הקובעת שרווחי החברה לצורך חישוב מס רווחי חברות, לא יכללו את רווחי ההון שלה. שאם לאו, היתה החברה צריכה לשלם על רווחי הון שלה, גם מס הכנסה בשיעור של 25% ככל יחיד אחר, וגם מס רווחי חברות לפי פקודה זו, בעוד שהכוונה היתה, שרווח הון כזה יחוייב ב-25% בלבד בכל מקרה.

(ג) המצב כיום הוא, שחברה אשר יש לה הפסדים ואינה יכולה לנכות את סכום ההפסדים מהרווחים שלה באותה שנה, רשאית לתבוע את עימות ההפסד מרווחיה בשנה האחרת. ואם גם בשנה האחרת אין לה אפשרות לעמת, היא יכולה לדחות את העימות לשנה שלאחריה, ושוב ושוב, בלי כל הגבלה. זהו המצב רק לגבי חישוב מס רווחי חברות, ואילו לגבי חישוב מס הכנסה, קיימת הגבלה של העברת עימות ההפסדים עד למאסכימים של ארבע שנים או, בנסיבות מסויימות, עד לשבע שנים.

הצעת החוק הנוכחית באה להשוות את ההוראות בדבר עימות ההפסדים בפקודת מס רווחי חברות להוראות הקיימות לגבי מס הכנסה.

בעת חקיקת פקודת מס רווחי חברות, חשבו שהמס הוא זמני בלבד, ולפיכך לא ראו צורך בהגבלת התקופה לעימות ההפסדים. ביתניים היה המס לזכר של קבע, ומשום כך אין עוד הצדקה להבדל זה בינו לבין מס הכנסה.

שאר הסעיפים בהצעת החוק, — אין בינם לבין התיקון נים שהוכנסו בפקודת מס הכנסה באוגוסט, ולא כלום.

ישעיהו פורדר (הממלגה הסרוגריס'בית):

ארוני היושבראש, כנסת נכבדה, לפנינו חוק טכני, הכוונה היא להתאים את השינויים במס ההכנסה לתנאים המיוחדים של החברות. אין בכונתי לעורר ויכוח על כל בעיית מס ההכנסה. ברצוני רק לאחל לעצמנו, שנעמוד בזמן הקצר ביותר בפני שינויים חדשים, מאחר ששינויים יסודיים במערכת המסים, ובמיוחד במס ההכנסה הם דחופים בהרבה מן התיאום הטכני הרצוי. אולם לא כאן המקום וההזדמנות לדבר על השאלה הזאת. הנקודה היסודית ביותר בחוק הזה היא קביעת שיעור המס לפי 25% במקום 10% שהיו קודם לכן בחוק, עם תוספת מלחמתית של 15%, שתוקפה הוארך מפעם לפעם. בהתאם להסדר החדש צריכות החברות לשלם 25% מס הכנסה ר' 25% מס רווחי חברות, כלומר, בסך הכל 50%. הרשו לי לומר, שאין זה אחוז קטן. אך בהתאם לתנאים הקשים השרורים עתה במדינתנו, זה מתקבל על הדעת. על כל פנים, חצי שעה לאחר ששרת העבודה דיברה אין אומץ לב להקטין את הסכום הזה ולהעמירו למטה מ-50%.

בחוק החדש ישנם כמה שינויים מהותיים, הסכום החפשי של 250% בוטל — לדעתי, סידור זה מתאים. כן קובע החוק שחרור של כספי אגודות חקלאיות ממס חברות. הנוסח הוא קצת מסובך. אני מקווה, שאין כל ספק בכך, כי הוא נוגע לאגודות חקלאיות על כל צורתיהן. אני תומך בהסדר זה מאחר שקיים הבדל עקרוני בעמדה הכלכלית, בפונקציה הכלכלית שבין חברה לבין אגודה ובמיוחד כאלה המיועדות לחקלאות. קיים כאן שנוי נוסף וכבר הבטתי את דעתי נגד מס רווחי הון ואין שינוי בעמדותי זו, ובעיקר אחרי קבלת הסעיף באוק' טובר, ורצוני הוא התיאום בהתאם לחוק המונח לפנינו.

אסתר וילנסקה (מקי"ב):

כנסת נכבדה, אנו חושבים שהעקרון של מס רווחי הון הוא עקרון צודק, בניגוד לעקרון של מסי-עקיפין שהוא אנטי-עממי ובלתי-צודק. אנו בעד הסלת מס רווחי-הון על בעלי הון גדול. אנו מציעים את התיקונים הבאים לחוק:

א. אנו חושבים שיש לשנות את המצב, לפיו ניתנת פריבילגיות לחברות זרות, לעומת חלק מן התעשייה המקומית. סעיף 15 של החוק נותן לשר-האוצר אפשרות לפטור חברות זרות מן התשלום, כולו או מקצתו. נוצר מצב שחברות זרות שונות, המשתלסות על חמרי-הגלם ועל אוצרותינו, ומנצלות בחלקם את אוצרותינו הטבעיים למטרות אסטרטגיות — כגון חברות הנפט, חברת האשלג וחברות אחרות — הן גם מקבלות קלות במסים, ונהנות ממצב של עודף זכויות בארצנו. אנו דורשים לא לשחרר אותן ממסים, לחייב את כל החברות הזרות בתשלום המס ולהעלות את אחוז המסים המוטל על חברות זרות, בהשוואה לתעשייה המקומית.

ב. אנו מתנגדים לשחרור של חלק ניכר מבעלי ההון הגדול המקומי, דבר המתאפשר על-ידי סעיף 5 בהצעת החוק. לפי סעיף 5 ניתנת לשר-האוצר אפשרות לשחרר חלק ניכר של בעלי הון גדול מקומי ממס רווחי הון, באמתלה שהם עוסקים ביצוא, או במימון יצוא, או שחלק מעסקיהם עוסק ביצוא סחורות או במימון יצוא. פירוש הדבר, שחלק ניכר מבעלי ההון הגדול פטור מלשלם מס מרווחי הגדולים.

נוסף לכך דורשים אנו להגדיל את אחוז המס על רווחי הון של בעלי ההון הגדול, מעל ל-25%.

נקודה נוספת היא: קנסות על אי-הגשת דיווח-שבון על הרווחים במועד שנקבע, החוק קובע תוספת של אחוז אחד בעד החודש הראשון של פיגור בהגשת הדיווח-שבון על הרווחים ותוספת של 3% לחודש בעד כל חודש נוסף של פיגור, ובכך שסכום הקנס לא יהיה פחות מעשר לירות. פירוש הדבר שכדאי לשורה שלמה, בעלי הון גדול לא להגיש דיווח-שבון על הרווחים שלהם, ולהרוויח על-ידי כך את ההפרש שיתקבל מאי-גיבית מס רווחי-הון המתאים לגודל הרווח. אנו דורשים להגדיל את הקנסות פי עשרה בכדי שלא יהיה כדאי להעלים את הרווחים, שלא יהיה כדאי לא להגיש את הדיווח-שבון.

תביעתנו הנוספת היא, שהמסים אשר הממשלה צוברת ממס רווחי הון, צריכים לשמש למטרות פיתוח כלכלי, למטרות בנין של שלום, ולא למטרות המנוגדות לפיתוח ומנוגדות לשלום.

בסיכום: א. אנו דורשים להגדיל את שיעור המס על בעלי הון גדול; ב. לבטל את ההקלות המיוחדות לחברות הזרות; ג. לבטל את סמכותו של שר-האוצר להחריג שחרורים ממס לבעלי הון גדול; ד. אנו מתנגדים לשחרור חלק ניכר מבעלי ההון המקומי ממס; ה. אנו דורשים להגדיל את העני

החוקים המיוחדים לחברות, כנסת נכבדה, לפנינו חוק טכני, הכוונה היא להתאים את השינויים במס ההכנסה לתנאים המיוחדים של החברות. אין בכונתי לעורר ויכוח על כל בעיית מס ההכנסה. ברצוני רק לאחל לעצמנו, שנעמוד בזמן הקצר ביותר בפני שינויים חדשים, מאחר ששינויים יסודיים במערכת המסים, ובמיוחד במס ההכנסה הם דחופים בהרבה מן התיאום הטכני הרצוי. אולם לא כאן המקום וההזדמנות לדבר על השאלה הזאת. הנקודה היסודית ביותר בחוק הזה היא קביעת שיעור המס לפי 25% במקום 10% שהיו קודם לכן בחוק, עם תוספת מלחמתית של 15%, שתוקפה הוארך מפעם לפעם. בהתאם להסדר החדש צריכות החברות לשלם 25% מס הכנסה ר' 25% מס רווחי חברות, כלומר, בסך הכל 50%. הרשו לי לומר, שאין זה אחוז קטן. אך בהתאם לתנאים הקשים השרורים עתה במדינתנו, זה מתקבל על הדעת. על כל פנים, חצי שעה לאחר ששרת העבודה דיברה אין אומץ לב להקטין את הסכום הזה ולהעמירו למטה מ-50%.

בחוק החדש ישנם כמה שינויים מהותיים, הסכום החפשי של 250% בוטל — לדעתי, סידור זה מתאים. כן קובע החוק שחרור של כספי אגודות חקלאיות ממס חברות. הנוסח הוא קצת מסובך. אני מקווה, שאין כל ספק בכך, כי הוא נוגע לאגודות חקלאיות על כל צורתיהן. אני תומך בהסדר זה מאחר שקיים הבדל עקרוני בעמדה הכלכלית, בפונקציה הכלכלית שבין חברה לבין אגודה ובמיוחד כאלה המיועדות לחקלאות. קיים כאן שנוי נוסף וכבר הבטתי את דעתי נגד מס רווחי הון ואין שינוי בעמדותי זו, ובעיקר אחרי קבלת הסעיף באוק' טובר, ורצוני הוא התיאום בהתאם לחוק המונח לפנינו.

השינוי האחרון, שכבר דיבר עליו שר-האוצר, הוא בענין 4-7 שנים — עד כה לא היתה הגבלה כזו, גם זה שינוי מתקבל על הדעת.

ברצוני להציע לשר האוצר שני שינויים נוספים. א) נדמה לי, שהסמכות שניתנה לשר האוצר, בהתאם לסעיף 12(א), היא להגדיל את שיעור מפרעות, כי יש שהחברות צריכות כבר בשנה זו לשלם מפרעות העולות על 100%. אני חוזר ומזכיר, שאין לשכוח, שגם לשינויים יש גבול עליון. כבר הבעתי את התנגדותי בקשר למס ההכנסה בסעיף 7, הנותן אפשרות לנציב מס ההכנסה, לאסור אדם כשהתנהגותו של נציב החברה היא בלתי-הוגנת. אך לא ברור, אם הדבר נוגע למנהל של החברה או לפקיד החברה. על כל פנים, לא ברור לי הניסוח האומר התנהגות בלתי-הוגנת. ייתכן שנציב מס ההכנסה דורש מנהל החברה לחייך אליו בשעת טענתו, שה' דרישה לשלם מס הכנסה היא מגוממת, ונציב מס ההכנסה חושב שהתנהגותו היא חוקית. יוצא איפוא שעל הפקיד לסבול אותו. או שהתנהגותו היא נגד החוק והוא רוצה להעבירו לטיפול המשטרה.

אני מקדם בכרחה את הסעיף, הנותן לשר-האוצר את הסמכות לשחרר ממס את החברות העוסקות ביצוא. גם בנידון זה לא כאן המקום לעורר ויכוח על ענין היצוא. אך עלי לעודד את שר האוצר להשתמש גם הפעם בסמכותו זו. אם אינני טועה, העדיף עד כה שר האוצר להשתמש רק בסמכויות שה' גדילו את ההכנסות והוא לא השתמש, או השתמש מעט מאד בסמכויות המגדילות את ההקלות, אשר ליצוא — ברצוני לעודד הפעם את שר האוצר ללכת בכיוון זה.

ברצוני להוסיף עוד הערה. ישנן טענות רבות — ולפי דעתי מוצקות — כלפי מס החברות, בקשר לחוק עידוד השקעות הון. בחוק זה הובטחה הגבלת מס ההכנסה ל-25%, אך רק למשקיע יחיד ולא לחברות. דווקא החברה היא הצורה הטיפו-

— חוק לתיקון פקודת מס רווחי חברות (וילנסקה, לנדאו, בדר, רוקח, אשכול) —

עד 250 לירות פטורים ממס. אני הייתי חושב, שהשר יבוא ויגיד, ש־250 לירות אלו, שבשנת 1948 היו סכום רציני — עכשיו אפילו 1000 לירות אינן דומות בערך ל־250 לירות — במקומן ישחרר 1000 לירות. זאת הייתי מבין, אבל שר־האוצר בא בהצעה למחוק את השחרור כולו. 250 לירות הן דבר כל כך קטן, שלא כדאי שיישאר בחוק.

דבר אחד בחוק, שהוא באמת סגם חמור מראשיתי — ואני אדבר על כך בקיצור, כי אין לי שום תקווה שהאוצר יסכים לתיקון — הוא המס הכפול. מהו המצב בנוגע למס הכנסה? — מס הכנסה הוא 25% על החברות, ומס זה משלמת החברה. מקבל אותו הדייוונדו, ההכנסה הכוללת שלו היא כואת שמחייבת אותו לשלם יותר מ־25%, עליו להוסיף במס שלו על מה שהחברה שילמה על הדייוונדו, אפילו בתור מס הכנסה שלה. אם ההכנסה שלו היא קטנה יותר, הוא מקבל זי־כוי מן האוצר. זה דבר היגיוני הקיים בכל העולם, וגם אצלנו במס הכנסה ביחס לחברות, אבל מס נוסף על החברות היה מס מלחמתי. בזמן מלחמה אין רחמים. או החליטו במועצת המדינה הזמנית, שבנוגע לחוספת זו לא תהיה אפשרות של זיכוי. פירוש הדבר שזהו מס כפול על אותה הכנסה עצמה. מס זה כבר אינו מס מלחמתי, אינו לשנה אחת אלא מס קבוע וגם עלה מ־20% ל־25%. אבל הוא בכל זאת מס כפול.

אילו ביקשתי מאת שר־האוצר, שיסביר לנו מדוע ההבדל הזה, מדוע על מס הכנסה על חברות מותר לזכות את בעל הדייוונדו ממה שהחברה שילמה מאותה הכנסה, ובנוגע למס החברות לא, יכול היה שר־האוצר לומר, שאין הבדל כזה, והוא מציע שגם במס הכנסה לא יהיה זיכוי. אני רואה שרעיון זה מוצא חן בעיני מר אשכול, אך אני חושב, שהשיטה הפיסקאלית של היום, קודם־כל לקחת, קודם־כל להטיל, קודם־כל להקשות, כי לאוצר דרוש כסף—בשיטה זו יש כל מיני אפשרויות, אבל, זדוני שר־האוצר שיטות כאלה הורסות את יסוד הכנסות האוצר, הרי הכנסות האוצר בואו מהמסק הלאומי, ועל־ידי מסים מופרזים — והם מופרזים — תהרסו את המשק הלאומי. פטור ממסים תגנו רק לשוק השחור, כך תשללו מהאוצר כל הכנסה, וממה תקבלו או מסים, והוא סופו של הבסיס הזה? זוהי השאלה, אני מבין שהאופטימיות של שר־האוצר אינה דואגת דאגה זו שלי, אולם הזמן יראה אם דאגתי, המבר ססת על נסיונות של עמים אחרים, היא גם דאגת מדינת ישראל, ואם אנו לא רק ארץ מסים, אלא גם ארץ נסים עד כדי כך, שחוקי התורה הפיסקאלית אינם מחייבים בה.

שר־האוצר ל. אשכול :

ידידי חברי־הכנסת בדר, ההבדל בין אופטימיסט לפסימיסט הוא לא בזה שאחד דואג והשני אינו דואג. ההבדל הוא בזה שהאופטימיסט דואג ומחפש דרכים להתגבר על הקשיים, ואילו הפסימיסט מכיא לרפיון־ידיים ואולת־יד.

ועוד דבר אחד, ואשתמש במשל שהביא חברי־הכנסת בדר מעולם החקלאות: האקליפטוס אינו מצטיין רק בזה שמשתיל קטן הוא נהפך לעץ גדול, אלא גם בזה שכאשר כורחים ממנו ענף הוא מצמיחו שוב, וככל שמרבים לכרות חלקים ממנו הוא מצמיח יותר ומשתרש יותר בקרקע. וזהו יסודו של המשק: הוא גדל, הוא צומח, הוא מכה שרשים, משלם מסים, ובמידה שמשלם יותר, מתחוק יותר, ושוב אפשר לקחת מסים ובאמצעיהם לבנות את המדינה. וזהו יסוד המדינה שלנו. אני מודה לך על המשל הזה כי הוא נהן לי אפשרות להשיב לך. המסים באים לא לשם מסים בלבד. הציבור בפארלאמנט שלו קובע: אני רוצה מנגנון בטחון כזה וכזה, משטרה כזו וכזו, אישופו חולים, בתי־חולים, סעד, עזרה לנכים, דאגה לעבודה

שים על אימיליו הוראת החוק — כלומר על אי־הגשת דין וחשבון מדויק על הרווחים — וכן על אי־תשלום המס; ו, אנו דורשים להשתמש במסים למטרות של פיתוח ולא למטרות אנטי־שמאליות המועילות לממשלת אמריקה, לחברות זרות ולבעלי הון זרים במדינה.

חיים לנדאו (תנועת החרות) :
השכחת לברך את אייזנהואר ?

יוחנן בדר (תנועת החרות) :
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, מס זה הוא דוגמה קלא־סית לגורל המסים בארץ, ולצורה בה הם גדלים.

פעם היה זה מס של 1%, והיה חל על אותו חלק מהכ־נסות החברה, שנשאר לאחר ניכוי מס ההכנסה. אחר־כך העלו אותו באופן זמני לתקופת המלחמה ב־15%. מכיוון שמשם ההכ־נסה מחברות עמד אז על 20%, חל המס הזה רק על 80%. אחר־כך הציעו לנו, שמשם זה יחול על הכנסת החברה ברוטו, והוא נעשה ל־25% ממש. בינתיים הועלה גם מס ההכנסה של חברות מ־20% ל־25%, בזמן האחרון הוסיפו לחברות 7,5% מס לעיריות. היום החליטה ועדת־הכספים, ש־7,5% אלה יצורפו באופן סופי למס ההכנסה.

שר־הפנים י. רוקח :
זה לא כך!

יוחנן בדר (תנועת החרות) :
גם אם תוספת זאת של 7,5% נסדרת עדיין, הרי לגבי החברה שצריכה לשלם זאת, אין ההבדל גדול; זה תמיד 7,5%. המס לחברות כבר הגיע בסך־הכל ל־57%, ובוודאי יעלה עוד. כך עלה וצמח המס ממש כעץ אקליפטוס: בתחילה היה שתיל קטן ורך שלא הפריע לאיש, ואחרי כמה שנים התפתח והיה לעץ גדול ועבה מאוד.

המסים גדלים אצלנו בשלוש צורות: צורה אחת, שמכ־ניסים מס קטן ואחר־כך מוסיפים לו שער על שער עד שהוא נעשה לגדול; צורה שניה, שמעבירים בכנסת מס זמני לשנה אחת, אחר־כך מאריכים את תקפו לשנה נוספת ונותנים לו שם יפה. נניח, "תוספת מלחמתית", או "מס קליטה", ואחר־כך הופך המס הזמני להיות מס לזמן ארוך, מס קבוע. צורה שלישית: קודם־כל המס הוא תוספת למס גדול; מס קליטה למס הכנסה, $\frac{7}{1}$ אחוז למס הכנסה, מס רווחי חברות למס הכנסה על חברות, ואחר־כך כוללים את התוספת במס יסודי, ואז כבר יש מקום לתוספת חדשה.

אסתר וילנסקה (מק"י) :
האם בעלי ההון מפסידיים?

יוחנן בדר (תנועת החרות) :
אני מבין שהחברת־הכנסת וילנסקה חושבת, שאני מגן על בעלי ההון. טוב מאד שפעם אחת היא חושבת על דעת עצמה בלי שקיבלה הוראות ממוסקבה. אני מבין שהגברת אינה מקבלת הוראות ממוסקבה, אלא מסוכנו של סוכנו של סוכנה של מוסקבה.

אסתר וילנסקה (מק"י) :
אתה מקבל הוראות מהתאחדות בעלי־התעשייה.

יוחנן בדר (תנועת החרות) :
זהו דרך המסים, והדוגמה הקלאסית: מה יכול שר־האוצר לעשות במצב כזה, כשמדברים בקואליציה על מס זה? הוא מציע למחוק את הסעיף הקטן, הקובע שרווחי חברות

רואה שהם מנצלים את הארץ לטובת כל הצרכים שחברת-הכנסת וילנסקה מדברת עליהם. הדברים אינם אמת ואינם מתאימים למציאות.

אסתר וילנסקה (מק"י):
חברות הנפט, למשל.

שר-האוצר ל. אשכול:

קשה לדבר ברצינות כשאתה בטוח שהאדם שאחא מדבר אליו אינו מדבר ברצינות; כשאין שטח-ראיה משותף אי-אפשר לדבר ברצינות אחד אל השני. אולם אנסה בכל זאת לומר לחברת-הכנסת וילנסקה כמה מלים. הכוחות הפועלים עכשיו אצלנו בשטח הנפט, הם כוחות ישראליים, יהודיים, רחוקים מעולם הנפט הגדול, היודע את המלאכה ומוזיין בציד ובמכונות. אנשינו לפי שעה מצויידיים ברצון טוב ובקצת אמצעים, וזה הכל. התוכחנו בזמנו גם על שאלת החשמל. אילו רצית סעם לשאת באמת באחריות כלפי העם בארץ וכלפי העולם, היית נוכחת שעלינו לרצות שיבואו אמצעים לארץ, כי אנו סובלים מחוסר חשמל וזקוקים לפחות ל-15 מיליון דולר בשנה, כדי להתאים את החשמל לקצב של פיתוח המשק — והקצב שבו מתפתח המשק כעת אינו מספיק לגמרי. גם המדינה, שאת חושבת שאת מדברת בשמה, עשתה הרבה באמצעות צעדי-חוק, ואפילו הזמינה את הגויינט לבוא אליה וליישב יתרו-דים בבירוביגאן. אולם אינני רוצה להיכנס עכשיו לדברים אלה בפרטיהם.

אלה הן הערותי. בהיות החוק הזה טכני, אני מציע להעבירו לוועדת-הכספים.

היו"ר ב. מינץ:

מכיון שאין התנגדות להצעתו של שר-האוצר, אני מודיע כי החוק לתיקון פקודת מס רווחי חברות עובר לוועדת-הכספים.

הישיבה הבאה תתקיים מחר בשעה 11.00.

וכוומה. זה רוצה הציבור ואומר לאותו האקליפטוס: צמח וגדל ותן חלק כדי להתחזק את השירותים האלה.

אכן, מרובים צרכי ישראל, וכשר-האוצר הייתי צריך לטעון כאן נגד כל הוצאה, אבל לזה יש מקום בוועדת-הכספים או גם בכנסת כשנבוא לאשר את התקציב כולו. אבל ברגע שתקציבים כבר מאושרים, לעתים בניגוד להחלטותיו של שר-האוצר, יש הכרח לתת את ההכנסה, ולוה מכוונים המסים. אין בזה שום עלבון, שום פשע ושום חטא, אלא להיפך — כל ציבור וכל עם צריך להתגאות בזה שהוא עולה משלב לשלב גם בצרכיו הציבוריים.

לחברת-הכנסת בזירנו אני רוצה לומר, שבדרך כלל חוק המינימום פועל כהרבה תופעות כחיים, ובענין זה ודאי וודאי-אנו למדנו להתאים את המציאות לאפשרויות, זאת למדנו מיצ-קב אבינו. אם נוריד את המסים לחברות עד 50%, הרי כולנו ניהפך בוודאי לחברות. אם נקבל את הצעתו של חברת-הכנסת בזירנו, הרי לא ירחק היום וכולנו נסתגל למינימום הזה. אם נקטין עד 50%, אנה נגיע? בטוח אני שאפילו חברת-הכנסת בדר-זהיר אותי מלעשות זאת.

חברת-הכנסת בזירנו שאל, למה יש צורך במס הכנסה לחוד ובמס חברות לחוד, והציע לחבר את שני הדברים. אם יתברר שזה באמת אותו דבר, או תוכל ועדת-הכספים לדון בכך ול-הציע חיבור הדברים. אולם חושבני שהיא לא תמצא את הדבר כן, ובינתיים לא אוכל להסכים להפסיד כסף. כבר אמר חברת-הכנסת פורדר, שברגע זה אני מביא חוק טכני של תיקונים בלבד, ואילו הוויכוח הגדול יהיה כנראה בשעת הגשת התקציב השנתי או באופן מיוחד. אז נדבר ברצינות על המסים, ויכול להיות שתוסק מכך מסקנה שיש צורך לשנות דברים, אולם אל לנו לעשות זאת עתה.

אני מצטער שאין לי הרבה לענות לחברת-הכנסת וילנ-סקה, כי לדבריה אין בסיס. אין אני רואה את הכוחות הקא-פיטאליסטיים החיצוניים הרבים בארץ, ואם ישנם — אינני